

Länstyrelsen
Västra Götaland

Naturavdelningen
Emma Roland
emma.roland@lansstyrelsen.se

SKÖTSELPLAN
2022-10-19

Diarienummer
511-16438-2022

Sida
1(14)

Förslag till Skötselplan för naturreservatet Mössebergs nordsluttning i Falköpings kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	3
1.1. Syfte.....	3
2. Beskrivning av området	4
2.1. Uppgifter	4
2.2. Allmän beskrivning av området	4
2.2.1. Friluftslivsvärden	5
2.3. Övrig bebyggelse och anläggningar	5
3. Skötsel och bevarandemål	6
3.1. Indelning av skötselområden.....	6
3.2. Bevarandemål	6
3.3. Allmänt om skötseln.....	6
3.4. Konsekvenser av klimatförändringar	7
3.5. Skötselområden med mål och åtgärder	7
3.5.1. Skötselområde 1. Löv-barrblandskog	8
3.5.2. Skötselområde 2. Lövskog frisk - fuktig.....	9
3.5.3. Skötselområde 3. Lövskog - björkskottskog.....	10
3.5.4. Skötselområde 4. Ädellskog – näringsrik ekskog.....	10
3.5.5. Skötselområde 5. Produktionsgranskog.....	11
3.6. Bevarandemål för knärot	12
3.7. Forn- och kulturmiljövård	12
4. Friluftsliv	12
5. Gränsmarkering	13
6. Uppföljning	13
6.1. Dokumentation av skötselåtgärder	13
6.2. Bevarandemål och gynnsamt tillstånd.....	13
6.3. Revidering av skötselplanen.....	13
7. Planerad förvaltning.....	13

BILAGOR

- Skötselområdeskarta

DEL A – Mössebergs nordsluttning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, samt när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om naturreservatsförvaltaren, det vill säga den som är ansvarig för områdets skötsel, behöver prioritera. Planen vänder sig främst till naturvårdsförvaltare och markägare, men också till övriga intressenter.

1. Sammanfattning

1.1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och utveckla områdets värdefulla naturmiljöer i form av näringsrik ekskog samt lövblandad barrskog dominerad av tall.
- Bevara och utveckla områdets värdefulla naturmiljöer i form av lövsumpskog samt bäck- och källmiljöer.
- Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i naturreservatet.

Syftet ska tryggas genom att:

- Den lövblandade barrskogen samt ekskogen huvudsakligen upprätthåller eller utvecklas mot en varierad, genomsiktig skog med hög andel gamla- och grova träd och där även naturlig föryngring sker. Variation i trädskiktets slutenhet möjliggör såväl rikligt solbelysta stammar som tätningar som ger kontinuerlig tillkomst av död ved i måttlig mängd genom självgallring. En försiktig skötsel sker för att upprätthålla luckighet och genomsiktighet i beståndet, hålla efter granföryngring och se till att vissa träd är friställa med grovgreniga kronor och solbelysta stammar. Vid behov skapas fläckvis, ytlig, markstörning genom naturvårdsbränning, manuellt blottläggande eller extensivt bete för att hålla efter ris- och undervegetation och blotta sand- och mineraljord. Det gynnar vissa marklevande organismer samt föryngring av tall och vissa lövträd. Markstörning får inte missgynna delar med knärot.
- Lövsumpskog lämnas huvudsakligen för fri utveckling.
- Bäcker och källflöden i området får ha ett naturligt flöde.
- Parkeringsplats, informationsskyltar och markerad vandringsstig anordnas.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

2. Beskrivning av området

2.1. Uppgifter

Namn:	Mössebergs nordsluttning
Areal:	18,6 ha
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Falköping
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Avrinningsområde:	Göta älv - SE108000

2.2. Allmän beskrivning av området

Området ligger på den svagt sluttande delen av Mössebergs norrsida. Hulabäcken, som avgränsar området i söder, skär av sluttningen med en bäckravin som ger känsla av att detta område i huvudsak ligger på en platå norr om bäcken innan det återigen sluttar lite kraftigare neråt i områdets nordligaste del. Bäckravinerna domineras av al och ek, men inslag av många andra träd, främst lövträd finns. På den sluttande "platån" som utgör kärnområde finns en säregen tallskog med stor inblandning av olika lövträdsarter, bl.a. ek, björk, oxel, lönn, asp och rönn. Även gran ingår varav vissa stora och spärrgreniga. Området har med stor sannolikhet betats en gång i tiden och därefter sköts varsamt med inriktning att behålla stor variation. Här finns såväl luckighet, grova stammar, vidkroniga träd och gamla träd som lite tätare partier, t.ex. av lövdungar. På vissa platser är det tydligt att lövet kommit upp som en igenväxning i tidigare gläntor. Det finns också rejält grovbarkiga träd till nytta för lavar och insekter och högstubbar och lågor med riklig förekomst av vedsvampar. Sammantaget visar området karaktär av skogsbyte trots att det inte betats under lång tid. I sluttningen i norra delen är det, liksom i bäckravinerna, rikligt med lövträd. Det ytliga markvattnet trycker ut i slätens nederdel för att sedan plana ut i lövsumpskog.

Stenmurar vittnar om forna tiders gränser och här finns även en "gropavall" i västra delen av området. En gropavall var ett sätt att förbättra höjden på hägnaden genom att gräva neråt istället för att bygga högt uppåt, något som är ganska typiskt för Falbygden. Detta möjliggjorde en lägre stenmur och användes kanske främst i trakter utan riklig förekomst av sten att bygga hägnad av. Muren kunde vid behov även kompletteras med en trögårdsgård på toppen.

Geologiskt verkar området täcka in ett gränslager av platåbergslager med bl.a. sandsten och skiffer. I jordlagren är det både mullrikt och bitvis rent sandigt. De relativt lättvittrade berg- och jordarterna i kombination med lättåtkomligt markvattnet bidrar till trädens högvuxenhet trots relativt magert fältskikt.

Förutom förekomsten av grova- och gamla träd finns den lilla orkidén knärot i tallskogen vilket visar på lång kontinuitet utan trakthyggesskogsbruk och utan körningar i marken.

2.2.1. Friluftslivsvärden

Området med den i huvudsak genomsiktliga skogen är en tilltalande strövskog för friluftsliv. Relativt lättgångna stigar finns i området, delvis möjliga att ta sig fram även med exempelvis barnvagn. Busshållsplats finns längs väg 184, mellan Skara och Falköping, på knappt 3 km avstånd från området. Promenad får då ske längs den lokala, slingrande, asfaltvägen förbi många hus och gårdar.

2.3. Övrig bebyggelse och anläggningar

Anläggande av parkering behövs för att förbättra tillgängligheten till området.

UTKAST

DEL B – SKÖTSEL AV Mössebergs nordsluttning

3. Skötsel och bevarandemål

I området ska enbart naturvårdsinriktad skötsel utföras med undantag för skötselområde 5 där planterad gran får drivas med produktionsinriktning tills uppnådd slutavverkningsålder. I siktgator runt jaktorn får undervegetation hållas undan i högre grad.

För landet och naturtyperna främmande och/eller invasiva arter ska inte finnas i området. Detta gäller för alla skötselområden och repeteras inte under varje stycke.

Den fridlysta orkidén knärot ska ges förutsättningar att leva och utvecklas i området.

3.1. Indelning av skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Naturreseptatet är indelat i 5 stycken skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Löv- barrblandskog - skötsel
2. Lövskog - huvudsakligen för fri utveckling
3. Lövskog - skötsel
4. Ädellövskog - huvudsakligen för fri utveckling
5. Föreskriftsområde granproduktion - Föryngringsyta

3.2. Bevarandemål

Bevarandemålen beskriver målsättningen med skötsel och åtgärder för respektive skötselområde. Målen ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3. Allmänt om skötseln

I området som helhet förekommer främst försiktig plockhuggning av gran så att den inte blir dominerande samt att den i övrigt lövblandade tallskogen hålls varierad med olika slutenhet, men till stor del genomsiktig med inslag av grovbarkiga och/eller vidkroniga lövträd. För att inte ris ska ta över i markskiktet, vid frånvaro av bete, kan punktvis manuell/maskinell markstörning eller punktvis eldning vid behov komma att utföras. Punktvis eldning kan tex vara lämplig att utföra efter en röjningsinsats med borttagande av ung gran som efteråt samlas ihop i hög som eldas. Enstaka eldningshögar kan läggas intill någon medelåldrig tallstam för att tillskapa ett så kallat brandljud. Tillförd skada stimulerar tallens kådbildning och ger på sikt hård tallved och förlänger livslängden både på levande tall och senare död tallved.

I området ska enbart naturlig förnygring ske. Med det menas i första hand att befintliga träd fröar av sig eller förökar sig genom rotskott. Om det blir för dåligt kan eller hjälp med fröspridning (eller t.o.m. viss stödplantering) behövas men frön (och plantor) ska då tas från naturligt uppkomna träd inom reservatet.

3.4. Konsekvenser av klimatförändringar

Som konsekvens av ett varmare klimat med snöfattigare vintrar, kraftigare stormar, mer extrema variationer i temperatur under sommaren m.m. kan komma ändra inriktning eller öka kraven på förvaltning i området. Exempel på saker som kan uppstå är t.ex.

- Ökad igenväxningstakt kan ställa krav på oftare återkommande manuell skötsel.
- Ökat viltbete av trädförnygring p.g.a. snöbrist kan ge behov av instängsling av olika delar av området i perioder.
- Ökad mängd svamp- och insektsknutna trädskjuddomar som kan leda till hot om utdöende av vissa trädslag. Kan komma att ställa krav på manuell hjälp till förnygring om naturlig förnygring inte blir tillräcklig.
- Ökade stormfällningar kan ge behov vissa vindfällen upparbetas och tas bort.
- Ökning av främmande, konkurrerande arter ökar krav på manuell borttagande.

3.5. Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde	Areal (ha)
1:1	11,5
1:2	0,9
1:3	0,6
1:4	0,5
1:5	0,2
1:6	0,9
2	1,0
3	0,8
4	1,2
5	0,9
Summa	18,6

Naturtyp	Areal (ha)
Löv- barrblandskog	13,7
Lövskog	1,9
Ädellövskog	1,2
Förnygringsyta	0,9
Föreskriftsomr - gran	0,9
Summa	18,6

3.5.1. Skötselområde 1. Löv-barrblandskog

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs till största delen av grov högvuxen tallskog med stor förekomst av lövträd av olika slag (björk, asp, rönn, oxel, ek, lönn). Enstaka granar ingår också varav vissa gamla och spärrgreniga så kallade kjolgranar som vittnar om att de växt upp i ett solbelyst läge. Även grovgrening tall och vidkroniga lövträd finns. Inom 1:1 är inslag av gamla träd av framför allt tall och björk relativt stort. Flera av lövträden är lågvuxna, med ett tuktat växtsätt samt grovbarkiga till stor nytta för lavar, svampar och insekter. Inom 1:2 och 1:3 har tallen lite lägre medelålder (ca 80-årig) än i 1:1, men grov och gammal tall finns längs stamuren mot yta 1:1. Inom 1:2 har vindfällning och självvallring skett vilket resulterar i stor mängd död ved. Inom 1:3 finns ett undre skikt av gran som bör tas bort för att friställa tall. Inom 1:3 är sanden tydlig i vissa blottade ytor och detta bör gynnas som en särskild solvarm del av området. I norra delen av 1:1 öka lutningen på slutningen lite mer och här är skogen tätare. Här förekommer även fuktigare partier med mer lövdominans och det naturliga inslaget av gran är större vilket ingår i den naturliga variationen. Inom yta 1:4 och 1:5 finns tätningar med högvuxen, kvistren gran vilka delvis kan vara planterade och med fördel avlägsnas ur området, till förmån för större utbredning och förnyring av tall och löv. Yta 1:6 var tidigare bevuxen med planterad och produktionsskött granskog. Där avverkades granen under 2022. All tall och lövträd sparades vid avverkningen och dess träd får nu agera som fröträd till en ny generation naturligt förnygrade träd.

Inom yta 1:1 förekommer orkidén knärot. Arter har ytliga rötter och är störningskänslig vilket ger behov av särskild försiktighet vid skötselåtgärder för att arten inte ska missgynnas.

Bevarandemål:

Arealen lövblandad tallskog med inslag av gran ska vara minst 14,6 hektar. Manuell skötsel får påverka naturtypens dynamik för att upprätthålla en till huvudsak ljus och genomsiktig skog men strukturer skapade av tidigare bete och plockhuggning. Tallskog ska prägla området. Krontäckningen ska kunna variera mellan tätare och glesare beskogad mark. Solexponerade, varma miljöer och strukturer ska utgöra ett påtagligt inslag i området. Det ska finnas gamla träd och förnyring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: tall (rikligt), blandade lövträd (allmänt) av framför allt björk, asp, oxel, rönn, ek och lönn. Även enstaka granar får förekomma som solitärträd eller i mindre dungar där de inte hotar eller missgynnar tall och lövträd. Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Mindre partier med unga träd i tätningar kan dock förekomma under en successionsfas.

Följande strukturer/substrat ska finnas:

Allmänt-rikligt förekomst av gamla träd, träd med grov bark, träd med skador, håligheter och hackspettsbohål, spärrgreniga träd. Levande träd med döda träddeklar förekommer tämligen allmänt. Liggande död ved förekommer i enstaka till måttlig mängd förutom i delområde 1:2 där liggande död ved får förekomma tämligen allmänt. Stående döda eller döende träd samt högstubbar förekommer i måttlig till tämligen allmän mängd. Även ytor med blottad sand ska förekomma (främst inom 1:3).

Engångsåtgärder:

Försiktig avverkning och uttag av ca 40-80-årig gran. Dessa förekommer mest koncentrerat i delområde 1:4 och 1:5. Enstaka tätningar av gran finns även utspritt i 1:1 vilka delvis behöver tas bort eller glesas ur. I norra delen av yta 1:1, där marken sluttar mer neråt och/eller blir delvis fuktigare, är det ok med högre andel gran. Inom yta 1:3 behövs fällning och till viss del utförelse eller eldning av gran i undre skikt.

I yta 1:6 behövs eventuellt en försiktig fläckvis markberedning för att blotta mineraljord och gynna uppkomsten av tall. Markskiktet är dock relativt tunt så blottade ytor som uppkommit vid avverkningen kan hända är tillräckligt. Manuell återkommande röjning kan bli nödvändig i etableringsstadiet för att hålla undan gräs- och risvegetation. Även instängsling av ytan alternativt runt enstaka plantor kan bli nödvändig om viltbetningen är hög. Detta behöver följas särskilt.

Underhållsåtgärder:

Röjning av ung gran och lövsly så att ersättningsträd gynnas utan att området får karaktär av igenväxning eller tappar stort i genomsiktighet. Vara observant så att föryngring av nya träd förekommer.

Fläckvis markstörning för att hålla undan ris och blotta mineraljord. Detta för att gynna etablering av nya träd men även gynna marksvampar. Detta särskilt i sandiga delar av området. Markstörning kan även ske manuellt eller genom fläckvis bränning av rishögar. Vid bränning kan samtidigt tillskapande av brandljud eller stimulerande av kådbildning ske på enstaka medelålders tallar.

3.5.2. Skötselområde 2. Lövskog frisk - fuktig

Beskrivning:

Blandad skog med dominans av triviala lövträd av främst björk och al, men även asp, rönn, ek och fågelbär finns liksom inslag och grov tall, äldre och yngre granar och underväxt av hassel. Södra delen av ytan är frisk och träden växer i sluttning mot norr. I nedre delen av sluttningen är markvattnet ytligt och när marken planar ut övergår det i sumpskog dominerad av al med arter som gullpudra i kanten av källor med blankvatten. I sumpskogen är träden i övre medelålder med viss sockelbildning. Skogen har hög naturlighet och med naturliga processer som åldrande, avdöende, omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar av t.ex. svamp- och insektsangrepp eller stormfällning kommer skogens dynamik och struktur utvecklas ytterligare.

Bevarandemål:

Lövdominerad skog med inslag av barrträd av främst tall och till mindre del gran. Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik, vara olikåldrigt och flerskiktad. Det ska finnas allmän-rikligt förekomst av gamla träd, grovbarkiga träd, levande träd med döda trädeldar, stående döda eller döende träd samt liggande död ved och högstubbar. Även träd med skador, håligheter och hackspettsbohål liksom spärrgreniga träd bör finnas i skötselområdet.

Engångsåtgärder:

Försiktig fällning och eventuellt uttag av viss gran.

Underhållsåtgärder:

Hålla efter ung gran.

3.5.3. Skötselområde 3. Lövskog - björkskottskog

Beskrivning:

Denna yta är troligtvis ett resultat av planterad gran som inte tog sig ordentligt vid etablering och i stället finns här idag främst en bukettformad skottskog av medelåldrig björk. De granar av ungefär samma ålder som överlevt är ganska klena i stamdiameter. Enstaka äldre träd av gran och ek finns också inom ytan vilka bör finnas kvar och friställas för variationens skull. Även all tall ska gynnas. Flera av björkstammarna börjar bli grovbarkiga vilket har stort värde för lavar och insekter. Att behålla en täthet som leder till viss självgallring skapar död ved till nytta för såväl vedsvampar som hackspettar. Denna yta är då ett bra komplement till intilliggande skötselområde 2 och bildar tillsammans en miljö där t.ex. större- och mindre hackspett kan trivas. Variation genom vissa mindre gläntor är också bra för att få solbelysta stammar.

Bevarandemål:

Lövdominerad skog med inslag av barrträd av främst tall. Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. På sikt ska beståndet vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas gamla träd, grovbarkiga träd, levande träd med döda träddeklar, stående döda eller döende träd samt liggande död ved och högstubbar i måttlig-riklig mängd.

Engångsåtgärder:

Plocka ut det mesta av granen.

Underhållsåtgärder:

Håll efter granföryngring. Upprätthåll mindre luckor/gläntor och vissa rikligt solbelysta stammar.

3.5.4. Skötselområde 4. Ädellskog – näringsrik ekskog

Beskrivning:

I bäckravinsens sluttning växer en hög, tätstammig och relativt likåldrig och näringsrik ekskog. Beståndet är ganska enskiktat med stor genomsiktighet ner mot bäcken, men inslag av grövre ek och björk finns liksom yngre ekar av klenare stamdiameter än medelstammen. Många av stambaserna är klädda med triviala mossor. Om beståndet tillåts utvecklas fritt kommer det att på sikt uppnå högre naturskogs-karaktär med potential som livsmiljö för fler och ovanligare arter. Ovanför bäckravinen är skogen flerskiktad av större variation, med blandade

åldrar. Här finns även en större spridning i trädslag och såväl, björk, asp, rönn och tall ingår liksom underväxt av hassel. Flerskiktningen liksom den naturliga tätheten inom hela ytan gör att död ved tillkommer kontinuerligt, främst som döda grenar uppe i kronor, men även att vissa hela träd dör. Grövre träd som knäcks skapar både en låga och en högstubbe som lever vidare som död ved under mycket lång tid vilket har ett stort värde för många andra följarter.

Bevarandemål:

Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat och innehålla stor variation av löv- och ädellövträd. Ek ska fortsätta vara dominerande trädslag och utöver ek ska även tall gynnas. Yngre successionsstadier som resultat av naturlig förnyring förekommer och efterträdare av ek ska gynnas särskilt. Det ska finnas gamla träd tämligen allmänt utspritt liksom levande träd med döda träddelar. Det ska även förekomma måttlig mängd liggande död ved, stående döda eller döende träd samt högstubbar.

Engångsåtgärder:

Inga i dagsläget.

Underhållsåtgärder:

Håll undan gran. Håll undan undervegetation längs stigen mot ravinen så att fortsatt hög genomsiktighet mot bäcken behålls bitvis.

3.5.5. Skötselområde 5. Produktionsgranskog

Beskrivning:

Idag växer här en ca 40-årig, planterad granskog. Ytan utgör ett eget föreskriftsområde med möjlighet att granen får växa och skötas produktionsmässigt till slutavverkningsmogen ålder. Allt löv och tall ska lämnas inom ytan och på sikt ska ytan utvecklas till en lövblandad tallskog, likt delområde 1:1. Efter slutavverkning när ytan tillfaller naturförvaltarens ansvar bör ytan sannolik skötas likt beskrivning under delområde 1:6.

Bevarandemål:

Efter slutavverkning av produktionsgran är målet för ytan lövblandad tallskog.

Engångsåtgärder:

Inga i dagsläget.

Underhållsåtgärder:

Inga i dagsläget.

3.6. Bevarandemål för knärot

I området förekommer av den lilla orkidén knärot. Arten är känslig för störning i markskiktet då rotstammarna ligger ytligt. Förutsättningar ska finnas för att arten kan leva kvar och utvecklas i området. För att inte påverka arten negativt måste arten eftersökas specifikt inför skötselåtgärder som kan orsaka markstörning (detta gäller framför allt inom skötselområde 1:1). Störning kan orsakas av såväl punktvis eldning, mekanisk markstörning, fällande av träd eller körning i samband med skötselåtgärder.

3.7. Forn- och kulturmiljövård

I området finns kulturlämningar i form av en ”gropavall” (typisk för Falbygden) i områdets västra del samt flera stenmurar i olika gränsdragningar. Den ena stenmuren är troligen tidigare Kronparksgräns och går i NNÖ-SSV riktning i områdets västra del. Denna korsar även gropavallen på ett ställe och bör alltså ha tillkommit i senare tid än själva gropavallen.

I samband med avverkning, utkörning av virke eller annan skötselåtgärd ska hänsyn tas till kulturlämningar så att de inte skadas av slitage. Vid nedtagande av träd, röjning eller andra skötselåtgärder ska inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller på kulturlämningar. Stengårdsgårdar och gropavall ska hållas fortsatt synliga och friläggas vid behov även från växande träd och sly. Eldning får heller aldrig ske i närheten av forn- eller kulturlämningar då det kan ställa till svårigheter vid en eventuell framtida utgrävning. I områden med registrerade fornlämningar ska samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet ske innan åtgärd utförs.

4. Friluftsliv

Karta med informationsskylt, stigar och p-plats finns i bilaga x.

Bevarandemål:

Tre-fyra väl underhållna reservatsskyltar med beskrivning av naturreservatet liksom xx kilometer framkomliga stigar ska finnas.

Engångsåtgärder:

Anläggande av parkeringsplats samt uppsättning av informationstavlor och stigmarkeringar åtgärdas efter bildande av naturreservatet.

Informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga x. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Stigar liksom informationsanläggningar och parkering ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6. Uppföljning

6.1. Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2. Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3. Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

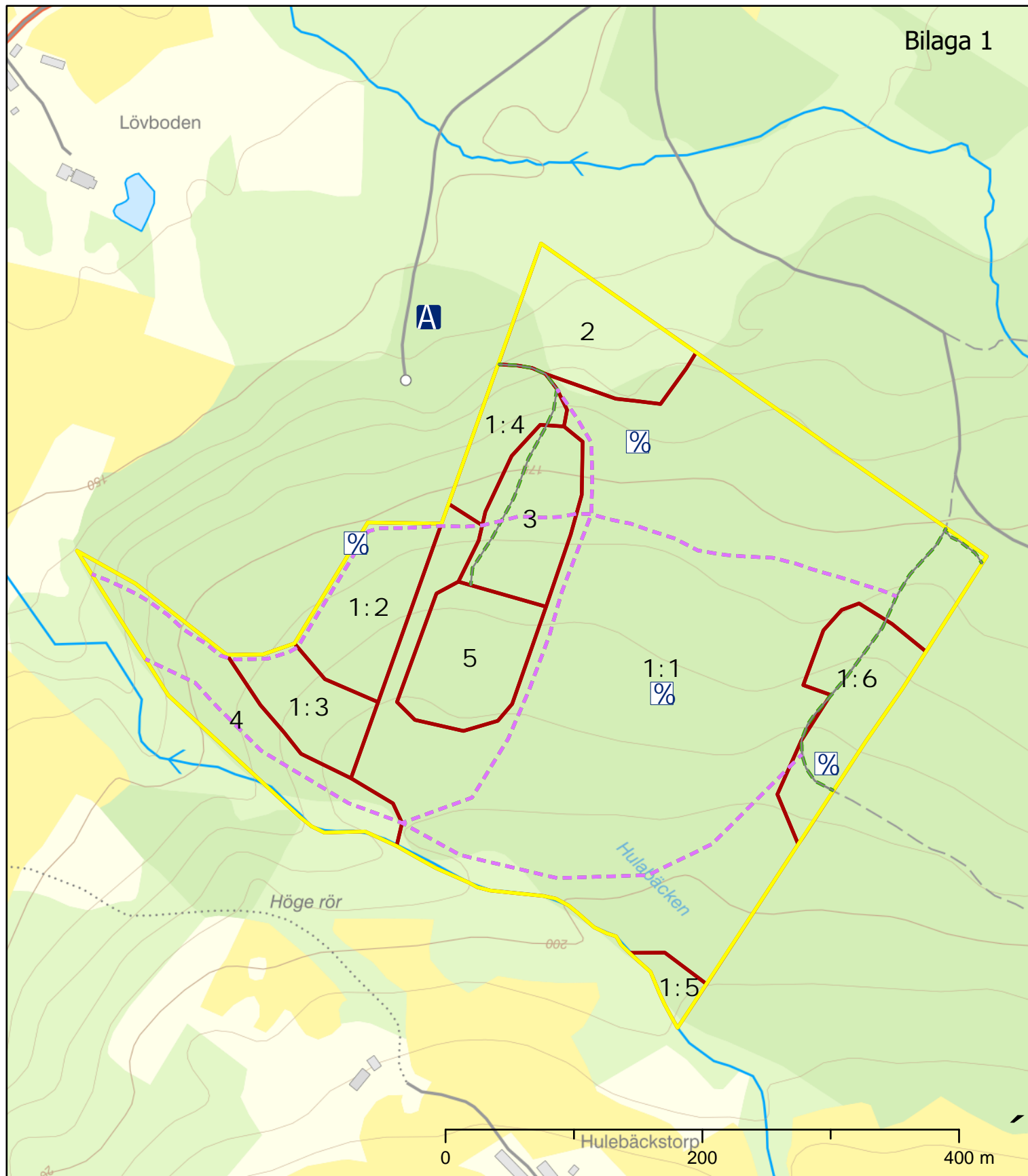
7. Planerad förvaltning

Tabell 1. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	Hela området	År 1	1
Informationsskylt	Vid stigingångar till området	År 1	1
Utmarkering av stigar	Hela området	År 1	2
Anläggande av parkeringsplats	Utanför omr.	År 1-2	2

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Avverkning av gran	1, 2 och 3	År 1-5	1
Gynna förnygring av tall	1;4, 1;5 och 1:6	År 1-10	1
Uppföljning av skötselåtgärd	Hela området	Efter åtgärd	2 - 3

Markslag och Naturtyp	Areal år 2022 (ha)	Målareal (ha)
Barrskog: Löv- barrblandskogar ¹		
Lövskog: Lövskog/ Lövsumpskog ¹ Ädellövskog ¹		
Hygge¹:		
Brännor, ungskog, plantskog:		

Bilaga X - Skötselområden

Friluftslivsplanering (punkt)	— < all other values >
P-plats	ANORDNING_LINJE
Torn	Mösseberg41_1_Ugglum4_1
Friluftslivsplanering (linje)	Skötselområden
Stig	

Illustrationskarta till skötselplan för naturreservatet Mössebergs nordsslutning
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut datum, 511-16438-2022

Länsstyrelsen
Västra Götaland